

Kıbrıs'ta 2017'de Çözüm Olabilir Mi?

Dış politika ve Savunma Araştırmaları Grubu

Güney Kıbrıs'ta 2013'te Nikos Anastasiadis'in, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) ise 2015'te Mustafa Akıncı'nın Cumhurbaşkanlığına seçilmeleri Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik umutların yeniden artmasına yol açmıştır. İki lider ilk görüşmelerinden itibaren Kıbrıs'ta bu kez çözümü samimi olarak arzuladıklarını belirtmişler ve her ikisi de kendilerinin çözüm için son şansı oluşturduklarını vurgulamışlardır. Akıncı ile Anastasiadis 7 Kasım 2016 tarihinde İsviçre'de Mont Pelerin'de Birleşmiş Milletler Kıbrıs Özel Danışmanı Espen Barth Eide'nin kolaylaştırıcılığı altında güvenlik ve toprak meselelerine yönelik olarak yeniden müzakerelere başlamışlardır. İki gün süren ilk tur görüşmelerde Birleşmiş Milletler çevrelerinde ve uluslararası kamuoyunda tarafların ilk kez çözüme gerçekten yaklaştıklarına dair umut belirmiştir.

20 Kasım tarihinde yeniden başlayan ikinci tur görüşmeler de iki gün sürmüştür ancak bu defa toprak ile ilgili düzenlemeler konusunda tarafların bir mutabakata varamamaları nedeniyle görüşmeler durdurulmuştur. Birleşmiş Milletler tarafından gösterilen çabalar sonucu, iki liderin 9-11 Ocak 2017 tarihlerinde yeniden bir araya gelmelerine ve mevcut çözümlenmemiş konular üzerinde olabildiğince ilerleme kaydetmeye gayret göstermelerine karar verilmiştir. Ayrıca,

12 Ocak tarihinde tarafların üç garantör ülke olan Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık'ın da katılmalarıyla beşli düzeyde bir toplantı yapmaları da kararlaştırılmıştır. Cenevre'de 9 Ocak tarihinde yapılan toplantıda tarafların 11 Ocak tarihinde yeniden buluşarak karşılıklı harita değişiminde bulunmaları kararlaştırılmıştır. 11 Ocak'ta gerçekleştirilen bu harita değişimi Kıbrıs müzakerelerinin tarihinde önemli bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Tarafların değiştikleri haritalar Birleşmiş Milletler kasasında hıfz edilmiştir.

12 Ocak tarihinde garantör devletlerin Dışişleri Bakanları'nın katılımıyla gerçekleştirilen beşli düzeydeki toplantı da Kıbrıs müzakerelerinin yakın geçmişinde görülen bir diğer dönüm noktası olarak kabul edilmektedir.

Bu iki gelişme Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik çabalarda ilk kez önemli ilerleme kaydedildiğine işaret etmektedir. Tarafların basına verdikleri demeçlerden, birbirlerinin harita

önerilerini reddettikleri anlaşılacakla birlikte, başlangıçta her iki tarafın da maksimalist taleplere göre hazırlanmış haritaları muhataplarına sunmuş olmaları şaşırtıcı görülmemelidir. Dolayısıyla, bu başlangıç pozisyonlarının kabul edilmemiş olması yadırganmamalıdır. 12 Ocak tarihinde yapılan toplantıdan sonra ise, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı garantörlük statüsü ve dönüşümlü başkanlık konularında henüz tarafların tam olarak mutabakat sağlayamadıklarını, bununla beraber önümüzdeki dönemde bu konuların görüşülmesine devam kararının verildiğini nitekim teknik düzeyde müzakerelerin sürdürülmesi için 18 Ocak tarihinde Bakan Yardımcıları'nın bir araya geleceklerini açıklamıştır.

Doğu Akdeniz'de Değişen Jeopolitik

Kıbrıs'ta çözüm için ilk kez bu kadar yoğun çaba harcanmasının Doğu Akdeniz'de değişen jeopolitik durumla ilgili olduğunu belirtmek mümkündür. Avrupa Birliği geleceğine ilişkin olarak önemli bir dönüşüm içindedir. Bu durum ekonomik sıkıntılar içinde olan Yunanistan ve GKRY üzerinde önemli bir endişe kaynağı oluşturmaktadır. Doğu Akdeniz'de değişen jeopolitiğin önemli unsurlarından birini Ortadoğu'da değişen dengeler oluşturmaktadır. Rusya, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından yirmibeş yıl sonra küresel düzeyde yeniden söz sahibi olan güçlü bir aktör haline gelmiştir. Rusya'nın bu konumu, özellikle de Suriye'de kaydettiği ilerlemeler ve saha kontrolü, siyasi ve ekonomik belirsizlikleri artırmaktadır.

Kıbrıs sorununda enerji kaynakları yeni jeopolitik bir boyut olarak ortaya çıkmaktadır. Kıbrıs sorununun çözümü halinde, Kıbrıs

gazı, İsrail gazı ile birlikte Türkiye üzerinden Avrupa'ya pazarlanabilecektir. Böyle bir gelişme hem Türkiye'nin hem kısmen de olsa Avrupa Birliği'nin gaz tedarikinin çeşitlendirilmesine katkıda bulunabilecek ve her iki aktörün de Rusya'ya bağımlılığını azaltabilecektir. Dolayısıyla, Kıbrıs'ta mevcut konjonktürde çözümün gerçekleşmesinden küresel düzeyde önemli bir enerji aktörü olan Rusya'nın rahatsızlık duyması olasıdır. Her hal ve karda, doğal gaz konusundan hareket edildiğinde, Kıbrıs sorununun çözümü için Türkiye-AB ilişkilerinden bağımsız olarak artık enerji unsurunun da önemli bir değişken haline geldiği kabul edilmelidir.

“Kıbrıs sorununda enerji kaynakları yeni jeopolitik bir boyut olarak ortaya çıkmaktadır. Kıbrıs sorununun çözümü halinde, Kıbrıs gazı, İsrail gazı ile birlikte Türkiye üzerinden Avrupa'ya pazarlanabilecektir.”

Cenevre'de yapılan son görüşmelerden anlaşıldığı kadarıyla, Kıbrıs sorununun en önemli meseleleri olan güvenlik meselesi ile toprak konuları çözümün gerçekleşmesinin önündeki en tehlikeli iki başlığı oluşturmaya devam etmektedir. İki kesim arasında oluşan görece işbirliğine, sınır kapılarının 23 Nisan 2003'ten bu yana açık olmasına, 1974'den bu yana bir kaç küçük istisna dışında güvenliklerini tehdit edebilecek bir olay yaşanmamış olmasına karşın, Türk tarafının Rum tarafına güven duyduğunu, güvence ve garanti olmadan bir arada yaşayabileceklerine inandıklarını söylemek oldukça zordur. Yunanistan ve Rum tarafı da garantiler konusunda ayak sürümektedir. Geniş anlamda mülkiyet konuları ise taraflar arasında karşılıklı güvensizliğin aşıl-

lamamasında rol oynayan faktörlerden biri olmaya devam etmektedir.

Kıbrıs Sorununun Tarihçesi

Kıbrıs 1571 yılında Venedikliler'den alınmış ve 307 yıl Osmanlı hâkimiyeti altında kalmıştır. Kıbrıs'ın yönetimi 1878 yılında, hükümler hakkı Osmanlı İmparatorluğunda kalmak kaydıyla, İngiltere'ye devredilmiştir. İngiltere 1914'te tek taraflı bir kararla adayı ilhak etmiştir. Türkiye Ada üzerindeki İngiliz egemenliğini Lozan Antlaşmasıyla 1923'te tanımıştır. 1931'den itibaren Kıbrıslı Rumlar, Yunanistan ile birleşme taleplerini yoğun şekilde dile getirmeye başlamışlardır. Yunanistan 1954-1958 yılları arasında "self-determinasyon" amacıyla BM'ye yaptığı çeşitli başvurularda bir başarı sağlayamamıştır. Bu sıralarda Yunanistan'dan gelen Albay Grivas 1955 yılında EOKA terör örgütünü kurmuş ve Ada'daki şiddet eylemleri giderek artmıştır.

“Kıbrıs Cumhuriyeti”, adanın iki halkı arasında ortaklık temeline dayandırılan uluslararası antlaşmalar uyarınca 1960 yılında kurulmuştur.”

1955-1958 döneminde Kıbrıslı Türkler 33 karma köyü terk etmek zorunda kalmışlardır. Birleşik Krallık bu durumda, 1956'da, sadece Rumların değil, aynı ölçüde Kıbrıslı Türklerin de "self determinasyon" hakkı bulunduğunu ve bu çerçevede taksim talebinin de geçerli bir seçenek oluşturduğunu açıklamıştır. Yunanistan'ın BM'den tek taraflı "self-determinasyon" tezini öne sürerek adanın Yunanistan tarafından ilhaki anlamına gelen "Enosis" lehinde bir karar elde edememesi, Kıbrıslı Türklerin Enosis'e karşı direnişleri ve Türkiye'nin adadaki soydaşlarını

desteklemekteki kararlılığı, Türkiye ile Yunanistan arasında müzakerelerin başlatılmasına yol açmıştır. Türkiye ile Yunanistan 11 Şubat 1959 tarihinde Zürih'te anlaşmaya varmışlar, Londra'da İngiltere'nin ve Kıbrıs'taki iki toplumun liderlerinin onayını almışlardır. Bu şekilde ortaya çıkan Zürih ve Londra Anlaşmaları bağımsızlık, iki toplumun ortaklığı, toplumsal alanda otonomi ve çözümün Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık tarafından etkin garantisi ilkelerine dayandırılmıştır.

“Kıbrıs Cumhuriyeti”, adanın iki halkı arasında ortaklık temeline dayandırılan uluslararası antlaşmalar uyarınca 1960 yılında kurulmuştur. Ancak Kıbrıs Rum tarafı, 1960 Cumhuriyeti'nin kurulduğu şekilde yaşamasına şans vermemiş, sözkonusu antlaşmalar sistemiyle vücuda gelen “Kıbrıs Cumhuriyeti”nin yapısını Kıbrıs Türklerini devlet kurumlarından dışlamak, izole etmek, Ada'daki varlıklarını sona erdirmek yoluyla değiştirme girişimleri başlatmıştır. Zamanın Cumhurbaşkanı Makarios, Zürih-Londra Antlaşmalarının Kıbrıslı Türklere adil olanın ötesinde haklar verdiğini ve 1960 Anayasasının işlemez olduğunu öne sürmeye başlamış ve 30 Kasım 1963'te anayasanın tadili için, Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısının veto hakkının kaldırılmasını da içeren 13 maddelik önerilerini Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr.Küçük'e iletmıştır. Bu öneriler, 16 Aralık 1963'te Kıbrıs Türk tarafı ve Türkiye tarafından reddedilmiştir.

Kıbrıs Rum tarafı 21 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs Türk toplumuna karşı kapsamlı ve sistematik saldırılara geçmiştir. Kıbrıs Türk tarihine “Kanlı Noel” adıyla geçen bu kampanya önceden hazırlanmış olan “Akritas Planı”na dayandırılmıştır. Türklerin imhası veya Ada'dan atılmasını öngören Akritas Planı Rum yetkililerce hazırlanan bir

etnik temizlik girişimidir. Akritas Kıbrıs Rum tarafı 21 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs Türk toplumuna karşı kapsamlı ve planının uygulanması sonucunda, 30.000 Kıbrıslı Türk 103 köyü terk etmek zorunda kalmış ve ada yüzölçümünün %3'üne tekabül eden, denize çıkışı olmayan ve sürekli kuşatma altında tutulan küçük bölgelere sığınmıştır. Dolayısıyla, “Kıbrıs Cumhuriyeti,” Kıbrıslı Rumların 1963 yılında tek taraflı olarak güç kullanımıyla anayasayı feshetmelerinden sonra fiilen ortadan kalkmıştır.

1963 “Kanlı Noel” olaylarından sonra, 27 Aralık 1963'te üç garantör ülkenin askerlerinden oluşan bir “Barışı Koruma Kuvveti” oluşturulmuştur. Bu çerçevede İngiliz generalin yeşil bir kalemle harita üzerinde çizdiği çizgi ile Lefkoşa 30 Aralık 1963'te ikiye ayrılmıştır. Bu tarihten itibaren bu sınır “Yeşil Hat” olarak adlandırılmıştır. Bilahare, BM Güvenlik Konseyi'nin, 4 Mart 1964'de aldığı 186 sayılı kararla adaya uluslararası barış gücü (UNFICYP) konuşlandırılmıştır. Bu arada, Yunanistan adaya gizlice askeri kuvvet yollamaya başlamış, bu kuvvetin sayısı zaman içinde 20.000'e ulaşmıştır. Böylece, bir ortaklık devleti olmaktan çıkarak bir Rum yönetimine dönüşen Kıbrıs Cumhuriyeti fiilen Rum/Yunan kontrolü altına girmiş ve iki halk birbirinden tamamen kopmuştur.

1967'de Yunanistan'da yönetimi askeri darbeye ele geçiren Cunta, “Enosis”e ulaşmak için Keshan ve Dedeoğaç görüşmelerinde Türkiye ile pazarlığa kalkışmış, bundan sonuç alamayınca Kıbrıs'ta Boğaziçi ve Geçitkale köylerine karşı saldırılar düzenlenmiş, bu saldırılara Yunan birlikleri de katılmıştır. Türkiye'nin anlaşmalardan doğan müdahale hakkını kullanacağı yönündeki ihtarı üzerine bu buhran son bulmuş ve Yunanistan, BM gözetimi altında Ada'dan kuvvetlerini

çekmek zorunda bırakılmıştır. İzleyen dönemde, 1968 yılında taraflar arasında müzakereler başlatılmıştır. Müzakereler BM İyi Niyet Misyonu çerçevesinde süreç içerisinde ortaya çıkan yerleşik BM parametreleri olan siyasi eşitlik ve iki kesimlilik temelinde, eşit statüde iki Kurucu Devleti haiz yeni bir Ortaklık kurulması esasında yürütülmüştür. Müzakere sürecinde BM tarafının çözüm önerilerine evet diyen taraf hep Kıbrıs Türk tarafı olmuş, ancak Rum tarafı anlaşmaya yanaşmamış, Kıbrıslı Türklerle ortak bir geleceği paylaşmayı reddetmiştir.

Kıbrıs Türklerinin yönetimden uzaklaştırılması üzerine Kıbrıs Rumlarının arasında görüş ayrılıkları belirmeye başlamıştır. EOKA'cılar arasında ortaya çıkmaya başlayan görüş ayrılıkları, Türkiye'nin müdahalesinden çekinen ve Türkleri ekonomik yoldan alt etmeyi yeğleyen Makarios ile süratle sonuç alınmasını arzulayan eski cuntacıları içeren EOKA-B'cilerin karşı karşıya gelmelerine neden olmuştur. 15 Temmuz 1974 tarihinde Yunan Cuntasının desteğiyle EOKA lideri Nikos Sampson, adayı Yunanistan'a bağlamak amacıyla Makarios'a karşı bir darbe gerçekleştirerek iktidarı kısa süreyle ele geçirmiştir. Kıbrıs'ın egemenliğine ve toprak bütünlüğüne kasteden bu hareket karşısında Türkiye, 1960 Garanti Andlaşması çerçevesinde, önce Birleşik Krallık'a ortak müdahale teklifinde bulunmuştur. Olumsuz cevap alması üzerine Türkiye, Ada'daki Türklerin güvenliğini de dikkate alarak, 20 Temmuz 1974 günü Kıbrıs Barış Harekatı'nı başlatmıştır. Böylece Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhaki önlenmiş, Kıbrıs Türk halkının varlığı da güvence altına alınmıştır. Türk Barış Harekatı aynı zamanda Yunanistan'da Cunta idaresinin de sonu olmuş ve ülkeye demokrasi getirmiştir.

2 Ağustos 1975 tarihinde Viyana'da BM gözetiminde Rauf Denktaş ile Glafkos Klerides arasında bir nüfus mübadele anlaşmasına varılmıştır. BM Barış Gücü aracılığı ile uygulanan bu anlaşmayla Kuzey'den Güney'e yaklaşık 120 bin Rum, Güney'den Kuzey'e de 65 bin Türk geçmiş, böylece nüfus bakımından homojen iki kesim meydana gelmiştir. Bu iki kesim, 180 km boyunca uzanan ve genişliği 5 metre ile 7 km arasında değişen bir "ara bölge" ile birbirinden ayrılmıştır. Nüfus mübadelesini takiben, 1976 yılında Kıbrıs Türk Federe Devleti kurulmuştur. 15 Kasım 1983 tarihinde ise Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi kendi kaderini tayin hakkını kullanarak oybirliği ile aldığı bir kararla, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni (KKTC) ilan etmiştir. Ancak bugüne dek KKTC'yi Türkiye Cumhuriyeti dışında tanıyan başka bir ülke bulunmamaktadır. Esasen Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi de 18 Kasım 1983 tarihinde aldığı bir kararla bağımsızlık kararını kınamıştır. 13 Mayıs 1984'te de Güvenlik Konseyi 550 sayılı kararı ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanını ayrılıkçı bir hareket olarak tanımlamıştır.

Bugün artık 1960 Londra-Zürich anlaşmalarıyla kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'ne geri dönmek mümkün görülmemektedir. Ada'da fiilen 1983'ten beri iki bölge, iki toplumlu iki devlet mevcuttur. Buna rağmen uluslararası camia GKRY'yi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temsilcisi olarak görmektedir. Ancak bu yaklaşım Kıbrıs Türkleri ve Türkiye tarafından kabul edilmemektedir. Soruna çözüm bulmak için adadaki mevcut gerçeklerden hareketle yeni bir ortaklık devletinin kurulması için çabalar sürmektedir.

Bugün Kuzey Kıbrıs'ın 290.000 kişilik nüfusuna karşı, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde

800.000'in üzerinde Rum yaşamaktadır. Güneyde 100 binden fazla yabancı nüfusun bulunduğu da bilinmektedir. Kıbrıs'ta ayrıca Ermeni, Maruni ve Latin dini grupları bulunmaktadır. Kıbrıs Adası Türkiye'ye 71 km, Yunanistan'a ise 900 km. uzaklıktadır. Adanın yüzölçümü 9251 km², KKTC yüzölçümü adanın %35,04'üne tekabül eden 3241 km², GKRY yüzölçümü 5509 km² (%59,56), İngiliz üslerinin yüzölçümü ise 256,01 km²'dir. Ara bölge ise 244,04 km²'lik bir sahayı kaplamaktadır.

“Bugün artık 1960 Londra-Zürich anlaşmalarıyla kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'ne geri dönmek mümkün görülmemektedir. Ada'da fiilen 1983'ten beri iki bölge, iki toplumlu iki devlet mevcuttur.”

Kıbrıs Sorununun Çözümüne Yönelik Gelişmeler

1974 yılından sonra gösterilen çabalar Kıbrıs sorununun çözümü yolunda anlamlı bir ilerleme kaydedilmesine imkân vermemiştir. Türkiye ve KKTC 2003 yılının sonunda Kıbrıs sorununa adil ve kalıcı bir çözümün bulunabilmesi amacıyla yeni bir girişim başlatmışlardır. Bu çerçevede, BM Genel Sekreteri Annan, ilgili taraflara (Ada'daki iki taraf ile Türkiye ve Yunanistan) gönderdiği bir mektupla, kendilerini müzakere sürecini başlatmak amacıyla 10 Şubat 2004 tarihinde New York'a davet etmiştir. Taraflar, BM Genel Sekreteri'nin bu önerisini kabul etmişlerdir.

New York'ta varılan mutabakat, Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum taraflarının belli bir tarihe kadar Annan Planı'nı müzakere etmelerini, üzerinde anlaşmaya varılamayan noktalarda müzakerelere anavatan Türkiye ve Yunanistan'ın katılımıyla

devam edilmesini ve nihayet anlaşılammış nokta kaldıysa bu alanlarda BM Genel Sekreteri'nin yetkisini kullanarak formüller üretmesi ve ortaya çıkacak nihai belgenin her iki tarafta ayrı ayrı, ancak eş-zamanlı olarak düzenlenecek referandumlarla Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum halklarının onayına sunulmasını içermiştir. Böylece, 1 Mayıs 2004 tarihinden önce çözüme ulaştırılması ve Avrupa Birliği'ne birleşmiş bir Kıbrıs'ın üye olması hedeflenmiştir.

Müzakereler iki aşamalı olarak 19 Şubat 2004 tarihinde başlamış ve 31 Mart 2004 tarihine kadar devam etmiştir. Müzakerelerin birinci aşaması, 19 Şubat-22 Mart 2004 tarihleri arasında Ada'da sürdürülmüştür. Siyasi düzeyde iki taraf arasında gerçekleştirilen görüşmelerde anlaşma sağlanamamış olsa da, teknik düzeyde yapılan komite toplantılarında bazı gelişmeler elde edilebilmiştir. Müzakerelerin ikinci aşaması ise, 24 Mart 2004 tarihinde İsviçre'nin Bürgenstock kasabasında, anavatanların da katılımıyla başlamış ve 31 Mart 2004 tarihinde BM Genel Sekreteri'nin Annan Planı'nın nihai halini taraflara sunması ile sonuçlanmıştır.

Annan Planı'nın İçeriği

Annan Planı, Garanti ve İttifak Andlaşmalarının Ada'da kurulan yeni düzeni ve mevcut koşulları (state of affairs) dikkate alarak aynen devam etmesine dayanmaktadır. Garantör ülkeler, sadece Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin değil, aynı zamanda Kurucu Devletlerin de toprak bütünlükleri, güvenlikleri ve anayasal düzenlerini garanti edeceklerdir. Plan'da İttifak Andlaşması uyarınca Kıbrıs Türk Devleti'nde konuşlandırılacak Türk ve Kıbrıs Rum Devleti'nde konuşlandırılacak Yunan birliklerinin sayısı 2011 yılına kadar 6000, 2018 yılına veya Türkiye'nin

AB üyeliğine kadar 3000 olması öngörülmüştür. Planın önceki versiyonunda Türkiye AB üyesi olduğunda Ada'daki Türk ve Yunan askeri varlıklarının sifıra indirilmesi öngörülmekteyken, son versiyonda, Türkiye'nin AB üyeliğinden ya da 2018 yılından sonra, 1960 İttifak Andlaşmasıyla öngörülen sayılar olan 650 Türk, 950 Yunan askerinin Ada'da kalmaya devam etmesi sağlanmıştır.

Plana göre, kurulacak Ortaklık Devleti'nin adının Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti, Hükümetin isminin Federal Hükümet, Kurucu Devletlerin isimlerinin ise "Kıbrıs Türk Devleti" ve "Kıbrıs Rum Devleti" olması öngörülmekteydi. Bu çerçevede, Federal Hükümetin Anayasa'sına ila veten, Kurucu Devletlerin de ayrı Anayasa'ları bulunması, iki liderin ilk iki ay için birer ay rotasyonla Eş-Başkanlığı yürütmeleri, Bakanlar Kurulu'nun referandumdan sonraki iki gün içinde isimleri taraflarca bildirilecek üç Rum ve üç Türk'den oluşması, Rumların AB, Maliye, Adalet ve İçişleri; Türklerin ise Ulaştırma ve Tabii Kaynaklar, Dışişleri ve Savunma ile Ticaret ve Ekonomi Bakanlıklarını üstlenmeleri, iki aylık bu dönemde geçici Federal Parlamento'nun da iki Kurucu Devletin Meclisleri tarafından atanacak 24'er üyeden oluşması kararlaştırılmıştı. Plan çerçevesinde, Federal Devlet Başkan ve Başkan Yardımcılığı ilk 5 yıl boyunca 10'ar aylık sürelerle, 5 yıldan sonra da 20'şer aylık sürelerle rotasyona tabi tutulacak, 6'ncı yıldan itibaren iki dönem Rum'a karşılık bir dönem Türk Başkan olacak, Başkanlık Konseyi 5 yıllığına 6'sı oy sahibi, 3'ü oy hakkı olmayan, toplam 9 üyeden oluşacaktı. Oy sahibi üyelerin 4'ü Rum, 2'si Türk olacaktı.

Planda, Türk tarafına % 29.2 oranında toprak bırakılmakta, İngiliz üslerinden verilecek toprak dikkate alındığında bu oran %28.8'e düşmekte, buna mukabil Türk tarafı kıyı şeridinin % 52'sine sahip olmaktadır. Plan uyarınca Rumlara verilecek topraklarda yaşayan yaklaşık 58.000 Kıbrıs Türkü'nün 42 aylık takvim çerçevesinde aşamalar halinde bu bölgeleri terk ederek Kıbrıs Türk Kurucu devletine kalacak topraklara göç etmeleri kararlaştırılmıştır. Kıbrıs Türk Devleti'nde ve Kıbrıs Rum Devleti'nde ikamet izni verilecek Türk ve Yunan vatandaşlarının miktarı her iki kurucu devletin nüfusunun % 10'unu geçmeyecek, Anlaşma yürürlüğe girdiğinde Türk vatandaşlarının Kuzeydeki sayısı yaklaşık 20 bini, Yunan vatandaşlarının güneydeki sayısı yaklaşık 70 bini geçmeyecek, daha sonra bu oran % 5 olacak, üniversite öğrencileri ve öğretim üyeleri bu oranın dışında bırakılacaktır.

5 yıllık moratoryumu takiben dokuz yıl zarfında kademeli olarak 39 bin Rum'un kuzeye dönmesine imkan verilen Plan'da, 6 ila 9'uncu yıl arasında, bir köy veya belediyenin nüfusunun %6'sı; 10 ila 14'üncü yıl arasında %12'sine denk olarak öngörülen kısıtlama, 14'üncü yıldan sonra 19'uncu yıla veya Türkiye AB'ne girene kadar ilgili Kurucu Devlet nüfusunun %18'i olarak belirlenmişti. 19uncu yılın sonunda ya da Türkiye'nin AB üyesi olmasıyla birlikte Kıbrıs Türk Devleti nüfusunun ancak üçte biri oranında Rumun Kuzey'e yerleşebileceği hükmü plana eklenmişti.

Plan'da her Rumun Kuzey'deki eski mülkünün üçte birine sahip olması yönünde bir düzenleme getirilmiş, geri kalan 2/3'ü için ise tazminat öngörülmüş, ancak, Karpaz bölgesindeki Dipkarpaz, Yeni Erenköy, Sipahi ve Adaçay köylerinin

eski Rum sakinlerinin herhangi bir sınırlama olmadan eski mülklerine dönmeleri bu yerleşim birimlerine din, eğitim ve kültür alanlarında otonomi verilmesi kararlaştırılmıştır. 75 bin kişiyi etkileyebilecek bu düzenlemelerin getireceği rehabilitasyonun Türk tarafı için yaklaşık maliyetinin 3,8 milyar dolar olacağı Kıbrıs Türk tarafının Birleşmiş Milletler'e tevdi ettiği raporda bildirilmişti. Rum tarafı ise kendi rehabilitasyonu için 20 milyar doların üzerinde bir kaynak ihtiyacından söz etmişti.

Referandumlar ve Sonrası

Müzakereler neticesinde nihai hale getirilen çözüm planı 24 Nisan 2004 tarihinde GKRY ve KKTC'nde referandumlarla Kıbrıs'taki iki halkın onayına sunulmuştur. Rum halkının %75.83'ü Planı reddederken, Kıbrıs Türk tarafı kendileri için getireceği pek çok zorluğa rağmen %64.91 çoğunlukla Plan'a "evet" demiştir. Rum tarafının Plan'ı büyük bir çoğunlukla reddetmesinde GKRY lideri Papadopoulos'un 7 Nisan 2004 tarihindeki halka seslenişinde Rum halkını "güçlü bir hayır" demeye çağırması ve Rum liderliğinin devlet eliyle sürdürdüğü "hayır kampanyası" da önemli bir etki yapmıştır. Sonuçta, Rum toplumunun reddi karşısında, BM ve AB dahil tüm uluslararası camianın desteklediği bu kapsamlı çözüm planı geçersiz hale gelmiştir.

Referandumlar sonucunda Ada'da yeni bir durum ortaya çıkmıştır. Referandumun ardından başta BM, AB gibi uluslararası kuruluşlar ile ABD, Birleşik Krallık, Almanya gibi ülkelerden Kıbrıs Türk tarafının tutumunu destekleyen, Rum tarafının planı reddetmesinden üzüntü duyulduğunu beyan eden ve Kıbrıs Türk tarafının izolasyonunun artık devam edemeyeceğini vur-

gulayan açıklamalar gelmiştir. Bu konuda bazı adımlar atılmışsa da bugün itibariyle gelinen noktada Kıbrıs Türklerinin yıllarca maruz kaldıkları izolasyonun kırılması sağlanamamıştır. Açıklamalarda ayrıca, eşsiz bir fırsatın kaçırıldığına da dikkat çekilmiştir.

AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi'nin 26 Nisan 2004 tarihinde Lüksemburg'da gerçekleştirilen toplantısı sırasında Kıbrıs konusunda alınan kararda, Konsey, Kıbrıs Türk toplumunun izolasyonunun sona erdirilmesine kararlı olduğunu ifade etmiş ve bu amaçla Komisyon'u kapsamlı tedbirler almaya davet etmiştir. Ayrıca, Kuzey'e 259 milyon Euro'luk bir yardımda bulunulması da kararlaştırılmıştır. Ancak AB Konseyi'nin 26 Nisan tarihli kararı çerçevesinde hazırlanan iki tüzük (mali yardım tüzüğü ile doğrudan ticaret tüzüğü) GKRY'nin engellemeleri nedeniyle o dönemde kabul edilememiştir.

GKRY 1 Mayıs 2004 tarihinde, "Kıbrıs Cumhuriyeti" adı altında AB'ne tam üye olmuştur. Türkiye tarafında aynı gün yapılan açıklamada, AB'ne katılacak olan Rumların, Kıbrıs Türklerini veya Kıbrıs'ın tamamını temsil etmeye yetkili olmadıkları, eşit statüye sahip Kıbrıs Türkleri veya Kıbrıs Adası'nın tamamı üzerinde yetki veya egemenliklerinin bulunmadığı, "Kıbrıs Cumhuriyeti"nin Kıbrıs Türklerine zorla empoze edilemeyeceği, kendi anayasal düzenleri altında ve kendi sınırları içerisinde örgütlenmiş bulunan Rumların, Kıbrıs Türklerini veya Kıbrıs'ın tamamını temsil eden yasal hükümet olarak kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Açıklamada ayrıca, Kıbrıs Türklerinin, kendi ülke sınırları ve anayasal düzenleri içerisinde örgütlenmiş bir halk olarak, hükümet etme yetkisini ve egemenliklerini kullanmakta oldukları,

bu çerçevede Türkiye'nin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni tanımaya devam edeceği ve Güney Kıbrıs'ın AB'ne girişinin Türkiye'nin 1960 Anlaşmalarına dayanan Kıbrıs üzerindeki hak ve yükümlülüklerini hiçbir şekilde haleldar edemeyeceği ifade edilmiştir.

Annan planının içeriği üzerinde çok tartışılmıştır. Bu planın Türk tarafını memnun etmeyen birçok boyutu olduğu bilinmekteydi. Ancak Rum tarafının da memnun olmadığı noktalar bulunmaktaydı. O günkü koşullar içinde gelinen noktada Annan Planı'nın iki tarafı da memnun etmemesine rağmen olabilecek optimal çözümü sağladığı inancı hakimdi.

Öte yandan, Rum tarafının 2002 yılında Kopenhag'da yapılan AB zirvesinde "Kıbrıs Cumhuriyeti"nin AB üyeliğine davet edilmesini bir tür güvence olarak gördüğü birçok siyasi gözlemci tarafından savunulan bir görüştür. Bu gözlemciler Rum tarafının referandumda Annan Planı'nı reddetmesine rağmen AB üyeliğini elde etmesini de bu şekilde açıklamaktadırlar. Bununla birlikte, GKRY'nin üyeliği AB'nin çözüme kavuşmamış bir sorunu kendi içine ithal etmesi sonucunu doğuran büyük bir hata olmuştur. Bu durumun ortaya çıkmasının sebebinin Yunanistan'ın GKRY üye yapılmadığı takdirde bazı doğu ve orta Avrupa ülkelerinin AB üyeliğini veto edeceği yolunda yaptığı şantaj ve büyük AB ülkelerinin de bu şantaja boyun eğmeleri olduğu da yaygın bir kanaattir.

Kıbrıs Müzakerelerinin Yeniden İvme Kazanması:

2004 yılında Annan Planı'nın Kıbrıs Rum tarafınca reddedilmesiyle sonuçsuz kalan çözüm çabaları, 2008 yılında KKTC Cumhurbaşkanı

Mehmet Ali Talat ile GKRY lideri Hristofyas tarafından yeniden başlatılmıştır.

Zaman içinde adanın güneyinde ve kuzeyinde yapılan seçimlerle değişen liderler arasında sürdürülen görüşmelerde sonuca yönelik olarak bir gelişme sağlanamamıştır.

2008-2012 yılları arasında devam eden müzakere süreci GKRY liderliğine 2013 yılı Şubat ayında Anastasiadis'in seçilmesiyle farklı bir döneme girmiştir.

11 Şubat 2014'te Liderlerin Ortak Açıklamasıyla birlikte görüşmelere yeniden başlanmıştır. Ortak Açıklama metni, yerleşmiş BM parametreleri ile temel hak ve özgürlüklere saygı yanında, kurulacak yeni ortaklığın iki kesimli ve iki toplumlu olacağı, oluşturulacak yeni ortaklığın BM'ye üye diğer devletlerden daha farklı bir egemenliğe sahip olmayacağı ve bu egemenliğin Kıbrıslı Türkler ile Kıbrıslı Rumlardan eşit şekilde kaynaklanacağı gibi öngörülen ortaklık devletine ilişkin temel unsurlara yer vermiştir.

İzleyen dönemde, Liderler ve Müzakereciler düzeyinde birçok görüşme gerçekleştirilmiştir. 17 Eylül 2014 tarihinde gerçekleştirilen liderler görüşmesiyle, tarafların bütün konularda önerilerini sunmalarıyla müzakerelerde ikinci aşama tamamlanmış ve yapılandırılmış müzakerelerin bir sonraki aşamasına geçilmesi hususunda taraflarca mutabık kalınmıştır. Ancak, müzakerelere odaklanılmasının beklendiği bir dönemde, GKRY'nin Doğu Akdeniz'de tek taraflı olarak Münhasır Ekonomik Bölge ilan etmesi ve o bölgede bulunan 9. parselde doğal kaynak bulma amacıyla gerçekleştirilen sondaj denemesi gerginliğe sebep olmuştur. Söz konusu gelişme üzerine Kıbrıs Türk tarafı da Ada'nın eşit ortağı

olarak meşru hak ve çıkarlarını korumak amacıyla kendi araştırma faaliyetini başlatacağını duyurmuştur. Buna mukabil olarak Rum lider Anastasiades, KKTC tarafınca başlatılacak sismik araştırma çalışmasını bahane göstererek, BM müzakere sürecinde görüşmelere katılmama kararı aldığını 7 Ekim 2014'te açıklamıştır.

Müteakip dönemde, BM ve Yunanistan gibi diğer ilgili aktörlerle birlikte, içinde bulunulan durumun Kıbrıs Türklerinin de doğal kaynaklar üzerindeki asli hakları korunacak şekilde sonuçlandırılması ve tarafların biran önce müzakere masasına oturmasının sağlanmasına yönelik çabalar devam etmiştir. Ancak Rum tarafının tek taraflı faaliyetlerini arama alanını genişleterek sürdürmesi üzerine, Kıbrıs Türk tarafı da çalışmalarını devam ettirmek üzere yeni bir duyuru yayımlamıştır. Mart 2015 sonu itibarıyla GKRY adına sondaj faaliyetlerinde bulunan arama platformunun Ada'dan ayrılmasını müteakip Kıbrıs Türk tarafı adına sismik araştırmalar yürüten Barbaros Hayreddin Paşa (BHP) gemisinin de bölgeden ayrılmasıyla, her iki tarafın araştırma faaliyetleri durmuştur.

Aynı dönemde Mustafa Akıncı KKTC'nin Dördüncü Cumhurbaşkanı seçilmiştir. KKTC Cumhurbaşkanı Akıncı tarafından 1 Mayıs 2015 tarihinde yapılan açıklamayla KKTC Dışişleri Bakanı Özdil Nami'nin Kıbrıs Türk tarafının Müzakerecisi olarak atandığı duyurulmuştur. Mehmet Ali Talat döneminde de aynı görevi yürütmüş olan Özdil Nami Dışişleri Bakanlığı görevinden ayrılmıştır. KKTC Cumhurbaşkanı Akıncı ile GKRY lideri Anastasiades 11 Mayıs akşamı BM Genel Sekreterinin Özel Danışmanı Espen Barth Eide'nin de katıldığı bir akşam yemeğinde ara bölgede biraraya gelmişlerdir.

Görüşme sonrasında Eide tarafından yapılan açıklamayla müzakerelerin 15 Mayıs'ta yeniden başlayacağı duyurulmuştur. Bu çerçevede KKTC Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı ile Rum lider Nikos Anastasiadis müzakere heyetleriyle birlikte BM gözetiminde 15 Mayıs günü Ara Bölge'de biraraya gelerek görüşmeleri yeniden başlatmışlardır.

Yeniden başlayan müzakere sürecinde, iki tarafın buldukları noktaya dair temel değerlendirme çalışmasının tamamlanmasının ardından, 29 Haziran Liderler görüşmesiyle özlü müzakere aşamasına geçilmiştir. 2015 yılı Kasım ayından itibaren müzakereler yoğunlaştırılmıştır. Kasım 2015- Ekim 2016 arasında görüşmeler yoğunlaştırılmış, bu çerçevede Yönetim ve Güç Paylaşımı, Ekonomi, AB ve Mülkiyet başlıklarında ilerlemeler kaydedilmiştir. 26 Ekim 2016 tarihindeki Liderler görüşmesinde alınan karar doğrultusunda Liderler yoğunlaştırılmış görüşmelere 7 – 11 Kasım tarihlerinde Mont Pelerin, İsviçre'de devam etmişlerdir. BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon'un açılışını gerçekleştirdiği görüşmelerde öncelikle, ilk 4 başlıkta (Yönetim ve Güç Paylaşımı, Ekonomi, AB, Mülkiyet) üzerinde uzlaşıya varılamayan bakiye konular ele alınmış ve bu konularda kısmi ilerlemeler sağlanmıştır.

Görüşmelerde "Toprak Düzenlemeleri" başlığı kriterler temelinde değerlendirilmiş, tarafların pozisyonları bir çalışma kağıdı dahilinde kayıt altına alınmıştır. Rum Liderin, Rum Ulusal Konseyi ve Yunanistan'la danışmalarda bulunmak için görüşmelere ara verilmesini talep etmesi üzerine görüşmelere ara verilmiştir. Verilen arayı takiben, Kıbrıs Türk tarafı ve Kıbrıs Rum tarafı arasında, BM gözetiminde 20-21 Kasım 2016 tarihlerinde İsviçre-Mont Pelerin'de yoğunlaştırılmış müzakerelere devam edilmiştir. Özel Da-

nışman Eide'nin ev sahipliğinde 1 Aralık'ta Ara Bölge'de düzenlenen akşam yemeğinde bir araya gelen KKTC Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı ve Rum lider Nikos Anastasiadis'in yaptıkları görüşmenin ardından BM İyi Niyet Misyonu tarafından yayımlanan açıklamada, Liderlerin müzakereleri yeniden başlatmayı ve görüşmelere 9-11 Ocak 2017 tarihlerinde Cenevre'de devam etmeyi kararlaştırdıkları, 11 Ocak'ta tarafların hazırladıkları haritaların karşılıklı olarak sunulacağı, 12 Ocak'tan itibaren garantör devletlerin de katılımıyla bir Kıbrıs Konferansının düzenleneceği ve ilgili diğer tarafların da ihtiyaç duyulduğunda bu konferansa davet edilebileceği bildirilmiştir. Sonuç itibarıyla, bugün gelinen noktada, bu çalışmanın başında da belirtildiği üzere, birçok konuda önemli gelişmeler kaydedilmesine rağmen, henüz çözüm için önemli bir sıçrama oluşmadığı, müzakerelerin devam edeceği görülmektedir.

Çözüm Kime Ne Sağlayacaktır

Ada'da olası kapsamlı çözümün sağlayabileceği katkıları aşağıdaki şekliyle değerlendirmek mümkündür:

Türkiye ve Kıbrıs Türk tarafı

Kıbrıs'ta kabul edilebilir bir çözüme ulaşılması Kıbrıs Türk halkının eşit ve egemen ortak olarak iki Kurucu Devlet'ten oluşan yeni Ortaklık Devletinde söz sahibi olmasını sağlayacaktır. Böyle bir gelişme elbette Kıbrıs Türk halkının herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın uluslararası toplumun bir parçası haline gelmesine ve böylece sosyal ve ekonomik gelişiminin önündeki engellerin (uluslararası ekonomik izolasyon/kısıtlamalar gibi) kaldırılmasına da yardımcı olacaktır.

Olası çözümün Türkiye'nin AB ile ilişkilerine yeni bir ivme kazandırması da beklenebilir. Ancak, son yıllarda değişen küresel ilişkiler bağlamında artık Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin önündeki yegane engelin Kıbrıs olduğunu ileri sürmek de gerçekçiliğini kaybetmiş görünmektedir. Bununla beraber, Türkiye'nin önemli bir dış politika sorunu olarak görülen Kıbrıs sorununun adilane ve ulusal çıkarlarımız doğrultusunda çözümü Türkiye'nin uluslararası ilişkilerindeki bazı tıkanıklıkları aşabilecek ve ülkemizin muasır medeniyetler seviyesine ulaşma yolculuğunda önemli bir merhale oluşturabilecektir. Bu bağlamda, Doğu Akdeniz'de yeni işbirliği alanlarının doğması, örneğin hidrokarbon kaynaklarının uluslararası piyasalara ülkemiz üzerinden taşınması, ülkemizin enerji alanında güvenilir bir konum edinmesi, orta ve uzun vadede bir doğal gaz ticaret merkezi haline gelebilme hedefinin güçlendirilmesi gibi gelişmelerin önünü açacak en önemli gelişme Kıbrıs sorununun çözümüyle sağlanabilecektir.

Yunanistan ve Kıbrıs Rum tarafı

Sorunun çözümü Türkiye'nin Kıbrıs Rumları ve Yunanistan için bir askeri tehdit unsuru olarak algılanması yerine bir ortak haline gelmesini sağlayacaktır. Böylelikle, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ikili sorunların çözümü yolunda uygun bir ortamın belirmesine de zemin hazırlanmış olacaktır. Özellikle enerji bakımından düşünüldüğünde, Kıbrıs Rum Kurucu Devleti'nin Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon kaynakları başta olmak üzere, Türkiye pazarına kısıtlama olmaksızın erişim imkânına sahip olması karşı karşıya olduğu ekonomik sıkıntıların giderilmesinde önemli rol oynayabilecektir. Hidrokarbon kaynaklarının uluslararası piyasalara optimum güzergah olduğu bütün fizibilite çalışmaların-

dan anlaşılın Türkiye üzerinden ulaştırılmasının getireceği katma değer Ada ekonomisini güçlendirecektir. Yunanistan açısından da Türkiye ile ikili ilişkilerine zarar verme ihtimaline sahip bir mesele ortadan kalkmış olacaktır.

Birleşik Krallık

Olası çözümle birlikte Ada'da iki askeri üs bulduran Birleşik Krallık Doğu Akdeniz'de sağlanacak güvenlik ve istikrara daha etkin katkıda bulunma olanağına kavuşacaktır. Özellikle Brexit sonrası dönemde böyle bir gelişme Birleşik Krallık'ın küresel düzeyde önemli aktör olma konumunu güçlendirecektir. Aynı şekilde, Birleşik Krallık enerji alanında ortaya çıkabilecek işbirliği projelerinde şirketleri vasıtasıyla pay sahibi olma olanağını da değerlendirebilecektir.

KRONOLOJİ

Şubat 1959 Türkiye ve Yunanistan arasında Londra-Zürih Anlaşması'nın imzalanması.

16 Ağustos 1960 “Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın Temel Yapısı ile İlgili Antlaşma”, “İttifak Antlaşması” ve “Garanti Antlaşması” ile bağlanan Kıbrıs Anayasası'nın yürürlüğe girmesi, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanı.

1963 Makarios'un güç paylaşımı düzenlemesini iptal eden anayasal değişiklikler teklifi üzerine toplumlararası çatışmaların başlaması.

1964 Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün (UNFICYP) kurulması.

15 Temmuz 1974 Yunanistan askeri cuntasının desteklediği bir darbe ile EOKA lideri Nikos Sampson'un Kıbrıs'ın yönetimine el koyması.

20 Temmuz 1974 Garanti Antlaşması hükümleri uyarınca Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs Barış Harekati'ni başlatması.

Ağustos 1975 Kıbrıs Türklerinin Rauf Denktaş'ın başkan olduğu kendi bağımsız yönetimlerini kurması.

1975 Denktaş ve Klerides'in Viyana Görüşmeleri sonucunda Birleşmiş Milletler'in yardımıyla nüfus mübadelesi yapılması hususunda anlaşmaları.

Mayıs 1983 Yunanistan ve Kıbrıs Rumlarının Kıbrıs konusunu Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na taşıması.

15 Kasım 1983 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanı.

5 Mayıs 1985 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası'nın halkoylaması sonucu kabulü.

1997 Avrupa Birliği'nin Kıbrıs Rum kesimi ile AB üyelik müzakerelerine başlanacağını duyurması.

Mart 1998 Kıbrıs Rum Kesimi ile Avrupa Birliği arasında müzakerelerin başlaması.

12-13 Aralık 2002 Kopenhag Zirvesi'nde Kıbrıs Rum Kesimi'nin AB üyeliğine davet edilmesi.

24 Nisan 2004 Annan Planı'nın referandum sonucunda reddedilmesi.

2004 Kıbrıs Rum Kesimi'nin AB üyeliğine kabulü.

Temmuz 2006 Tasos Papadopoulos ile Mehmet Ali Talat arasında karşılıklı müzakerelere başlanması.

23 Mayıs 2008 Hristofyas ve Talat tarafından Kıbrıs'ta tek bir uluslararası kimliğe sahip federal devlet hedefinin açıklanması.

28 Şubat 2013 Nikos Anastasiadis'in GKRY'nin yeni Cumhurbaşkanı seçilmesi.

2014 Nikos Anastasiades ve Derviş Eroğlu arasında müzakerelerin başlaması.

Nisan 2015 Mustafa Akıncı'nın KKTC'nin yeni Cumhurbaşkanı olarak seçilmesi.

BİLGESAM Hakkında

BİLGESAM, Türkiye'nin önde gelen düşünce kuruluşlarından biri olarak 2008 yılında kurulmuştur. Kar amacı gütmeyen bağımsız bir sivil toplum kuruluşu olarak BİLGESAM; Türkiye'deki saygın akademisyenler, emekli generaller ve diplomatların katkıları ile çalışmalarını yürütmektedir. Ulusal ve uluslararası gündemi yakından takip eden BİLGESAM, araştırmalarını Türkiye'nin milli problemleri, dış politika ve güvenlik stratejileri, komşu ülkelerle ilişkiler ve gelişmeler üzerine yoğunlaştırmaktadır. BİLGESAM, Türkiye'de kamuoyuna ve karar alıcılara yerel, bölgesel ve küresel düzeydeki gelişmelere ilişkin siyasal seçenek ve tavsiyeler sunmaktadır.

Yazarlar Hakkında

Dış politika ve Savunma Araştırmaları Grubu:

Başkan: İlder Türkmen, Büyükelçi (E) - Dışişleri Eski Bakanı, **Bşk.Yrd.** Salim Dervişoğlu Oramiral (E), **Üyeler;** Oktar Ataman Orgeneral (E), Cemil Şükrü Bozoğlu Tuğamiral (E), Ahmet Oğuz Çelikkol Büyükelçi (E), Ünal Çeviköz Büyükelçi (E), M. Doğan Hacıpoğlu Tümamiral (E), Oktay İşcen Büyükelçi (E), Güner Öztekin Büyükelçi (E), Seyfettin Seymen Hv. Tümgeneral (E), Necdet Timur Orgeneral (E).